

Jaroslav Pánek

Pisma Frana Govekarja Cehom

(Nadaljevanje)

11

Govekar Strakatemu, [Ljubljana] 10. febr. 1932

Po obeh straneh popisani list (31,1 × 22,9 cm) z glavo: Dramatično društvo v Ljubljani.

Dragi moj prijatelj,

hvala za pismo. Docela se strinjava! Jaz se z malokom tikam in sem z bratstvom skrajno skop. Imam pač prav iste izkušnje kakor Ti. Verjemi, da se potrudim, biti vreden Tvojega bratstva, saj Te visoko spoštujem kot kulturnega delavca, značajnega Slovana, redko nesebičnega prijatelja Jugoslovenov in meni duševno sorodno dušo. Zadnjič v Pragi si me naravnost očaral s svojimi bratskimi uslugami, a za moj jubilej si storil toliko, da Ti ostanem hvaležen do svoje smrti.

Bratstvo pa zahteva iskrenosti. Zato Te prosim: piši mi vselej, ako bi jaz v čem grešil ali se motil, da popravim in odpravim greh ali zmoto! Za vsako korekturo Ti bom le hvaležen.

Gospoda Berkopčevega članka še nisem čital, dasi sem na revijo aboniran. Pišem mu takoj, ko dobim list.

Ga. d^r Haskova-Dykova mi je poslala knjigo »Zmoudřeni Dona Quijota«, prirejeno za prevod, seznam Křičkovih glasbenih točk, razne opombe in pojasnila. Igra je prekrasna in sem jo prečital z velikim užitkom. Prevedem jo, prevod prekontrolira še g. prof. d^r Burian in, kakor je obetal včeraj g. višji režiser prof. Jos. Šest, mislimo, da bo naša premiera že lahko meseca aprila t. l.

G. prof. d^r Burian visoko ceni Dyka in njegova dela; pozna ga temeljito. Nikakor ne zameta »Andreja in zmaja«; samo smatra Dona Quijota za Dykovo *najbolj poetično*, najbolj *reprezentativno* in najbolj *občečlovečansko dramo*. Tega mnenja je tudi g. Zakopál, ki se je izrazil gospej Haskovi, da je bilo »Zmoudřeni« [!] poleg enega Shakespearja najboljša drama, ki jo je videl. G. g. Burian in Zakopál mislita torej *enako*. Jaz pa prevedem obe drami in ju

izročim g. Otonu Župančiču. Želim, da bi uprizoril obe, a gotovo je, da dosežem uprizoritev Dona Quijota.

Zdaj čita »Zmoudření« še g. prof. Šest, prihodnji teden pa se lotim prevoda. Ko bom gotov, Ti javim.

Hvala Ti za vse poslanske naslove in za »Narodne Liste« glede ge. Zikove. Napisal sem za Sl. Narod notico, ki je tudi izšla.

Fotografije o razstavi sem prejel. Bil sem ginjen! To si napravil krasno. Hvala Ti ponovno!

Ob priliki mi knjige vrni, prosim.

Zdaj pišem daljši roman in moram zanj mnogo čitati raznih virov, ker je deloma tudi historičen, a v glavnem moderen. Dasi sem v penziji, mi je vsak dan prekratek in delam tudi globoko v noč.

Iskreno Te pozdravlja

Tvoj zvesti

10. 2. 32

F. Govekar

Našli smo tudi Brunerjeve risbe v prilogi »Nar. Listov«! To je gotovo tudi Tvoje delo.

Berkopčev članek: Oton Berkopec, K jubileju Frana Govekara a dra Ivana Laha. Čs.—jihoslovanská revue 2, 1931—32, str. 216—222. — *Haskova-Dykova:* glej uvod v V. pogl. — *Zmoudření Dona Quijota:* glej opombo k pismu št. IV/9; o predelanem besedilu prim. pismi št. IV/10 a in V/6. — *Seznam Kříčkovih glasbenih toček:* Jaroslav Kříčka (r. 1882, u. 1969), češki skladatelj, dirigent in pedagog; leta 1914 je zložil scensko glasbo k Dykovi drami (»Zmoudření Dona Quijota«, opus 18). — *Burian:* glej opombo k pismu št. IV/9. — *Naša premiera:* Do premiere, kakor je razvidno tudi iz naslednjih Govekarjevih pisem, sploh ni prišlo. — *»Andrej in zmaj«:* V. Dyk, Ondřej a drak; glej opombo k pismu št. IV/7. — *Zakopál:* Bohuš Zakopal (r. 1874, u. 1936), češki igralec, član Mestnega gledališča na Kraljevskih Vinogradih (1907—30). — *Oton Župančič:* O Govekarjevem odnosu do Župančiča priča dostavek k njegovemu pismu št. IV/13 in pismo št. IV/15. — *Naslove:* V pismu št. IV/10 a je Strakatý posredoval Govekarju naslove F. Bohuslava in Z. Háskove. — *Zikova:* glej pismo št. IV/8. — *Fotografije o razstavi:* Reprodukcijske so objavljene v brošuri J. K. Strakatega, Katalog výstavy literárního díla a bibliografie..., Praha 1932, str. 13. — *Brunerjeve risbe:* Vratislav H. Brunner (r. 1886, u. 1928), češki slikar in karikaturist, profesor Umetniško-obrtné šole v Pragi. Katere risbe, oz. karikature je imel Govekar v misli, se ni posrečilo ugotoviti.

11 a

Strakatý Govekarju, Praga 3. marca 1932 (češki)

Strakatý pošilja Govekarju besedilo svojega kataloga [razstave, ki jo je priredil o Govekarju, Lahu in dr. v Narodnem muzeju] in prosi, da ga po potrebi popravi; obenem zahteva, da dopolni odgovore na vprašanja, ki zadevajo Govekarjevo literarno dejavnost. — V imenu Strossmayerjeve, Muzejske in Slovanske knjižnice [v Pragi] prosi, da bi jim Govekar poklonil svoje knjige »Rokovnjači« in »Poslednji mož«, ki v čeških javnih knjižnicah manjkalo. — [Z.] Ziková, ki je dosegla »svetovni uspeh«, bo priredila koncert [v Pragi]. — Strakatý sprašuje, kako napreduje Govekarjevo delo na prevodu Dykove drame »Zmoudření Dona Quijota«, in poroča o uspehu zbirke za spominsko ploščo V. Dyka.

Govekar Strakatemu, [Ljubljana] 9. marca 1932

Po obeh straneh popisan list (21,1 × 17,3 cm); dostavek [ki ga objavljamo le deloma] je na posebnem po obeh straneh popisanem listu (34,6 × 21,3 cm).

Dragi, napisal sem Ti vse, kar sem mogel. Da bo Tvoj katalog popolnejši, sem Ti priložil še nekaj naslovov. To bo približno vse, dasi manjka še marsikaj. Preložil sem več čeških, hrvatskih, nemških, francoskih (po nemškem) i. dr. dram, ki jim ne vem več niti naslovov.

Pripiši torej, prosim, če hočeš opazko!

Tudi romanov in novel sem iz raznih jezikov prevel za Sl. Narod, Jutro, Domovino i. dr. dolgo vrsto. Izšli so kot feljetoni, a ne v knjigi. Celo njih naslove sem pozabil. N. pr. E. Zola: »Povodenj«, romanet, Joseph Bédier: »Tristan in Izolda«, roman i. t. d.

Ker se bojim, da bom med vsemi jubilarji najslabše odrezal (dasi sem tudi mnogo delal), Te prosim, da katalog kolikor moreš popolniš z *.

G. Berkopcu in Slovan. knjižnici sem se pismeno zahvalil. Ako vidiš g. Berkopca, mu povej, da sem mu hvaležen. Rad bi ga osebno poznal.

Te dni pišem še gospej Zikovi. Kolosalna žena! To je uspeh čudovite energije.

Ga. dr Haskova mi je poslala mnogo materijala o Don Quijotu. Ali težave imam! Ta nesrečni višji režiser prof. Josip Šest molči. Dal sem mu vpricho dr Buriana knjigo Don Quita [!], da jo prečita in odloči po dogovoru z bolnim O. Župančičem, ali naj dramo preložim. Obetal mi je, da knjigo prečita v enem tednu, a zdaj že 4. teden molči. Iskala sva ga že oba, dr Burian in jaz, a nisva ga našla. Zdaj je dr Burian prevzel nalogo, da ga najde! Strašno! Brez jamstva, da igro res uprizore, se ne morem lotiti prevoda. Prevedel sem Olge Scheinpflugove dramo »Ubiti« in izročil rokopis že l. 1929, dal sem jim ga brezplačno, a igra še danes ni uprizorjena! Težko je delati pri nas! Delaš iz idealizma brez sebičnosti, a vendar brez uspeha... To boli!

»Dona Quijota« mislim, da lahko prevedem lepo v 14 dneh. In igran je lahko še letos. Samo da dobiva z Burianom pozitiven odgovor.

S svojimi vprašanji si mi dal dosti dela! Iskal sem odgovorov celo med prahom pod streho. Zlata duša, pristrčna Ti hvala za Tvoj bratski interes.

Naše »Lige« mislijo na — Tebe! Vsi smo Ti jako hvaležni.

Najtopleje Te pozdravlja

Tvoj

9. 3. 32

F. Govékar

Vrni mi »Grčo«! — »Svitanje«, »Poslednji mož« in »Rokovnjači« lahko obdržite!

[Dostavek:]

Dragi! Beležim opazke k Tvojemu rokopisu 1—9. [...]

Mrakovi. Napisani in igrani l. 1921 v Ljubljani, Radovljici, Celju in drugje. Le rokopis. Nisem dal v tisk, ker ni bilo več všeč, ko sem videl igro na odrih. [...]

Bonton sem za Tiskovno zadruzo spisal in sestavil po čeških (!) in nemških virih samo jaz. Torej brez dr Zarnika, ki knjige niti ne pozna. Dr Grafenauer

je to zapisal v Sloven. bijograf. leksiku brez informacij! Dobro se pozna, takava se, a me ni vprašal! Sploh je d^r Grafenauer (fanatik klerikal) zelo površen in pristranski. Bil je član [!] intendance l. 1918/19, ko sem obnovil gledališče. Potovala sva skupaj po angažmanih (dasi je v gledal. zadevah naiven laik) in se pri neki veselji priliki pobratila. Prosim Te torej: ime d^r Zarnika črtaj, ker z mojo knjigo nima nobene zveze. [...]

Vmes vtekni (1908) dramo »Simona«. (Po Vlad. Levstikovem prevodu francoskega romana »Mož Simone«, spisal Champol (Leposlovna knjižnica VI. zvezek, založila Katoliška bukvarna v Ljubljani 1908), spisal Jean Paul (Fran Govekar).

To s »Simono« je bila literarna mistifikacija! Vsi kritiki so hvalili »francoško« znamenito tehniko, »francos.« psihologijo in »franc.« eleganco i. t. d. te drame... Ako bi vedeli, da jo je napisal *intendant* Govekar, bi jo bili raztrgali na drobne kosce!

Privoščil sem si satisfakcijo za razne osebne napade.

Isto je bilo z »Martinom Krpanom«. Dosegel je velik in popoln uspeh, dokler niso vedeli, kdo je avtor. Podpisal sem »Nevesekdo«. Ko pa sem se po več reprizah nabito polnega in navdušenega gledališča pod igro podpisal, so planili kritikastri po meni. Cankar je bil divji, da je »Krpan« vedno poln, njegova drama pa prazna. Ali ni moglo biti drugače: Krpan je satirična komedija s petjem in baletom! Cankarjeve drame pa so čista literatura in umetnost, za katero je bilo v oni dobi še jako malo dovzetne publike.

Redaktorstvo.

»Z povolani« redaktor sem bil le pri Sloven. Narodu 1897—1901. V tej dobi sem bil predvsem novinar (obenem pa že gledališki tajnik in dramaturg).

Potem sem bil vedno redaktor-externist ali *stalni* dopisnik (referent) s *fiksno mesečno plačo*. Predvsem pa magistrat. uradnik.

»Talijo« sem redigiral brez honorarja iz ljubezni do diletantskih odrov.

»Slovenski Narod« 1897—1901 kot poklicni redaktor za stalno gažo, nato vsa leta kot dopisnik za honorar, od 1918 dalje za *fiksno mesečno plačo*. Tako sem *stalni dopisnik še danes*.

»Jutro«. Od 1922—1930. Potem sem prevzel delo le za Slov. Narod. V »Jutro« pošljem le še redko kaj. Ni časa za vse.

»Domovina«. 1917—1918 redaktor, nato le dopisnik, a danes nič več. Ni časa.

»Naš Glas«. Redaktor za fiksum. Glasilo Zveze organizacij državnih uradnikov in upokojencev. Izhajal je v sloven. in hrvatskem jeziku obenem in torej z mešanim tekstom dve leti. Nato le slovenski. Ne sodelujem nič več.

Naš List. Političen tednik. Fiksum na mesec.

Ilustr. tednik in Tedenske slike. Fiksum na mesec.

Ta dva sta prenehala izhajati.

Napisal sem Ti vse: Na posebnih listih je Govekar odgovoril na vprašanja Stratkega in ta je faktografske podatke uporabil v tiskanem katalogu (prim. opombo k pismu št. IV/9); med številnimi odgovori so tudi taki, ki ne vsebujejo samo bibliografskih podatkov, temveč pričajo o Govekarjevih nazorih, o njegovem odnosu do različnih revij in predvsem o gledaliških fikcijah; taki odgovori so navedeni za pismom št. IV/12. — *Berkopec:* glej opombo k pismu št. IV/10. — *Slovan. knjižnica:* Slovanska knjižnica v Pragi, kjer je tiste čase dr. Oton Berkopec upravljal slovenski in srbskohrvatski oddelek: Govekar se je zahvaljeval za pomoč ob proslavi svoje šestdesetletnice. — *Zikova:* glej opombo k pismu št. IV/8. — *Haskova:* glej uvod v V. pogl. — *Materijal o Don Quijotu:* Po Govekarjevi prošnji (pismo št. VI/6) mu je

Hásková poslala tipkane prepise kritik in opomb glede Zavřelove režije (prim. pismo št. V/7). — *Burian*: glej opombo k pismu št. IV/9. — *Scheinpflugove drama »Ubitý«*: Olga Scheinpflugová (r. 1902; u. 1968), češka igralka in pisateljica, žena dramatika in prozaista Karla Čapka; njena drama »Zabitý« (premiera in tisk 1927) v Govekarjevem prevodu sicer ni bila uprizorjena, v Ljubljani in Mariboru pa so igrali nekaj drugih njenih komedij. — *Naše »Lige«*: V naslednjem pismu (št. IV/13) je Govekar sporočil, da bo Strakatý izvoljen za častnega člana Jugoslovansko-češkoslovaških lig v Sloveniji. — *Dostavek*: V tej objavi so iz njega izpuščeni samo znani in ne komentirani biografski ter bibliografski podatki. — *Dr. Grafenauer*: Grf. [Ivan Grafenauer], Govekar Fran. SBL I, Ljubljana 1925—32, str. 236—238. — »Z povolani«: Pravilno »z povolaní« (češki) = po poklicu.

12 a

Strakatý Govekarju, Praga 26. marca 1932 (češki)

Strakatý razlaga sistem, po katerem bo razvrstil Govekarjeva dela v bibliografiji, ki jo pripravlja za tiskani katalog [prim. opombe k pismu št. IV/9]. — S pomočjo dr. [Bohuša] Vybírala je našel Govekarjev portret in članek »Slovinské zemské divadlo v Lublani« v gledališki reviji »Jevišťe« (Brno), ki je signiran s kratico -fl., ki kaže na F. Liera, takratnega režiserja ljubljanskega gledališča. — Zahteva še nekaj bibliografskih dopolnil za seznam Govekarjevih in Lahovih del [razvidno po odgovorih v pismu št. IV/13]. — [Češkoslovaško-jugoslovanska] liga in »Kolo« [Krog moravskih pisateljev] bosta priredila 13. apr. [1932] slovesnost Gabrieli Preissovi [prim. pismo št. IV/13], ki ji bodo poklonili relief »Kosovske djevojke« kiparja Trpimira Ivančevića. — Obenem z Govekarjevim pismom [št. IV/12] je Strakatý sprejel sporočilo, da je bil izvoljen za častnega člana Jugoslovansko-češkoslovaške lige v Mariboru, kar ga veseli bolj kot odlikovanje z redom sv. Save IV. stopnje.

13

Govekar Strakatemu, Ljubljana 3. apr. 1932

Po obeh straneh popisan dvojni list (19,6 × 14,7 cm); za dopolnilo tega pisma lahko imamo po obeh straneh popisan list (enakega formata) z besedilom (»Dyk!...«), ki ga tu v celoti objavljamo.

Dragi prijatelj!

Najprej moje tople čestitke k Tvojemu odlikovanju po naši vladi! Že v Pragi sem Ti rekel, da se čudim, zakaj nisi bil že davno odlikovan. Končno se je to zgodilo. Zelo sem bil vesel, ker si odlikovanje zaslužil v zvrhani meri, a red je mnogo prenizek za Tvoje ogromno delo na korist in čast Jugoslavije.

Mariborska liga Te je izvolila za častnega člana, ker je le ona že imela svoj letošnji občni zbor. Sledile pa bodo še druge lige, ko bodo imele svoje občne zbore. To gre vse po našem skupnem načrtu. Nadejamo se, da prideš na naš obč. zbor v Ljubljano. Ali to naj ostane za sedaj še najina *tajnost!* Oficialno povabilo prejmeš.

Vse naše lige Ti hočejo dokazati, kako visoko cenijo Tvoje veliko delo za č. sl. j. sl. vzajemnost in kulturne zveze. Mi smo Ti res srčno globoko hvaležni.

Zdaj moji odgovori:

1.) »Slovana« je redigiral d^r Ilešič po meni, ko sem moral zaradi gledališča redakcijo sredi letnika pustiti. Redigirala torej »Slovana« nisva skupno, nego vsak zase zapored.

2.) Abecedni red bibliografije. Dobro!

3.) Brnensko »Jevišče« je izhajalo več let, ne le eno. — Imel sem cel kupe [!] teh žoltih zvezčičev s sliko igralca ali pevca na prvi ovojni strani. Ali po selitvi sem vse sežgal in uničil.

4.) »Ilustrovani Tednik« sem redigiral zadnje številke l. 1914, IV. letnik. Zaradi atentata v Sarajevu in ker sem zavračal generaliziranje v napadih Srbov in srbske vlade, so mi list policijsko ustavili konca julija 1914.

5.) »Tedenske Slike« sem pisal večinoma sam in redigiral od avgusta 1914, letnik I., 1915, II., 1916, III. in 1917, IV. (le pol leta), ki ga je policija ustavila zaradi jugoslovanske deklaracije in poročil o zmagah antante ozir. o porazih centralnih držav. Meni je bilo to prav, ker sem baš obnavljal gledališče, ki je bilo tri leta zaprto in je služilo le klerikalni stranki za Kino!

6.) »Vrtec«. 1887—1890, letnik 17—20.

7.) »Laibacher Zeitung«, 1904, letnik 123,
1918, letnik 137.

8.) *Dom i Svijet*, Zagreb. Moj članek o d^r Fr. Prešernu. Ne vem niti leta, niti letnika! Pa kar izpusti!

9.) Ne, »Simona« je ostala le v rokopisu.

10.) V »Ženski Svet«, Ljubljana sem pisal:

a) Rezika Thalerjeva, operna pevka, l. 1927, V. letnik,

b) Žena v jugoslovanski narodni pesmi, l. 1928, VI. letnik (dvakrat),

c) »Napoleon I. in žene«. L. 1929, VII. letnik,

č) »Maria Hübnerjeva«, 1931, IX. letnik.

Ad Lah. Ženski Svet je začel izhajati l. 1923, I. ročnik! Pred vojno je izhajal le »Domači prijatelj«, ki je izhajal od 1903/4—1914 v redakciji ves čas Zofke Kvedrove. V Zagrebu je izdajala Zofka od 1917—21 »Ženski Svet«. V tega je pač pisal tudi Lah, kakor sem pisal jaz. A to ni važno!

V »životopisne spravy« lahko še dostaviš o meni: Spomini Ivana Hribarja, II. knjiga z mojo sliko!

O Gabr. Preissovi bo predavala moja žena v Ženskem društvu. Zdaj čitamo Preissove knjige! Jaz čitam »Zlaty hoch«!! Zbrali smo mnogo člankov iz češ. listov i. t. d.

Pošiljam Ti svoje slike z dne 31./3. 32. Najlepše pozdrave!

Ves Tvoj

Fran

V Lj. 3./4. 32

Dyk!

Gledal. upravnik pesnik Oton Župančič je bil več tednov v mariborski bolnici zaradi operacije hemeroidov! Končno se je vrnil in govoril sem ž njim, da naj odloči, ali se Dykov »Don Kihot« prevede in uprizori, ali ne! Prosil sem ga,

da bi postavil dramo na repertoar za začetek sezone 1932/33, t. j. na jesen. Tudi Beograd uprizori v jesen to dramo v prevodu drja Krstića v Sarajevu.

Župančič mi je dejal, da mi odgovori in da *sam želi več čeških iger na repertoarju*. Tožil mi je, da ima prevod »Pyštore« (Langer?), a da se noben režiser ne zanima za to igro. Mislim, da nihče ne zna dovolj češki, niti Šest, dasi ima Češko za ženo.

Župančiču sem poslal Arne Novakovo nemško študijo o Dyku. Župančič mi je zatrjeval, da je Dyka poznal osebno.

Odgovoril mi pa ni, dasi je minilo zopet 5 dni! To je strašna počasnost...

Ali ne odneham! Saj do jeseni je še dovolj časa. Ne dam jim miru.

Težko je le, ako bo *proračun* za stilizirane dekoracije (nove) in za kostume (nove) in za glasbo (tantijeme avtorjeve in glasbenikove) visoki!? — — —

Mi storimo vse, da pride Dykovo delo na naš oder.

Toliko v informacijo, ako kdaj govoriš z go. dr Dykovo-Haskovo. Lepo jo pozdravi!

Odlikovanje po naši vladi: Strakatý je bil leta 1932 odlikovan za pospeševanje češkoslovaško-jugoslovanskih odnosov z redom sv. Save IV. stopnje in izvoljen za častnega člana slovenskih odborov Jugoslovansko-češkoslovaške lige v Ljubljani, Mariboru, Ptuj, Celju in Kranju; prim. -b- [Jaroslav Urban], Význačné uznání zásluh J. K. Strakatého o naše styky s Jihoslovany. Národní listy (Večerník) 72, 1932, št. 137, str. 3, 18. V. — *Abecední řed bibliografie:* Govekar reagira na Strakatýjeve nazore na bibliografijo njegovega dela v Katalogu výstavy literárního díla a bibliografie..., Praha 1932; prim. pismo št. IV/12 a. *Ad Lah:* Strakatý je Govekarja prosil tudi za nekaj podatkov, ki bi jih potreboval za bibliografijo Ivana Laha. — *Ročník:* ročník (češ.) = letnik. — *Životopisné spravy:* životopisné zprávy (češ.) = življenjepisna poročila. — *Gabr. Preissova:* Gabriela Preissová (r. 1862, u. 1946), češka pisateljica, ki je posvečala veliko pozornost južnim Slovanom, predvsem Slovencem. Slovensko gledališko občinstvo je lahko videlo njeno dramo »Gazdina roba« (Kmetova dekla, uprizorjena v ljubljanski Drami 1904 pod naslovom »Žena sužnja«), predvsem pa je spoznala njen libreto »Jenufe« v Janáčkoví operni obdelavi. — *Zlatý hoch:* Gabriela Preissová, Zlatý hoch. Román setmělé klenby rokok. Praha, J. R. Vilímek, 1930; življenjepisni roman o Friedrichu Freiherr von der Trenck (1726—1794, nečak voditelja pandurjev Franza Trencka), oficirju in pustolovcu; roman spada med najslabša dela Preissove. Prim. Artur Závodský, Gabriela Preissová, Praha 1962, str. 252. — *Dyk!:* Nedatirani rokopis je ohranjen brez bližjih podatkov v zapuščini J. K. Strakatega, pisava je nedvomno Govekarjeva in po kontekstu njegove korespondence s Strakatim in Háskovo ga lahko imamo za dopolnilo pisma št. IV/13 in datiramo s 3. apr. 1932. — *Dykovo »Don Kihot«:* glej opombo k pismu št. IV/9. — *Krstić:* Pravilno dr. Jovan Kršić (r. 1898, u. 1941), literarni zgodovinar in kritik, poznavalec češke kulture in prevajalec češčine. — *Prevod »Pyštore«* (Langer?): MUDr. František Langer (r. 1888, u. 1965), češki dramatik in prozaist, čigar drame so v času med obema vojnama igrala slovenska gledališča v Ljubljani, Mariboru, Celju in Ptuj; komedija »Obrácení Ferdiše Pištory« (Izpreobrnitev Ferdiša Pištore, 1929), ki je zanimiva psihološka slika malomeščanskega življenja, je doživela (v prevodu F. Bradača in režiji O. Šesta) premiero v SNG 29. apr. 1933. Prim. spremeno besedo O. Berkopca »Bil je velik prijatelj Slovencev« v njegovem prevodu Langerjevih črtic Kovčec zamorja, Maribor 1973, str. 140—147. — *Ima Češko za ženo:* Nana Winter, por. Šest (r. 1885 v Pragi, u. 1958 v Ljubljani; glej SGL III, str. 791—792), igralka, 1908—13 in 1919—27 članica ljubljanske Drame. — *Novakova nemška študija o Dyku:* Arne Novák (r. 1880, u. 1939), v času med obema vojnama vodilni češki slovstveni zgodovinar, profesor češke literature na univerzi v Brnu, prijatelj V. Dyka; omenjena študija: A. Novák, Viktor Dyk, Prag, Prager Rundschau, [1931] (Sonderabdruck, S. 309—323). — *Dykova-Haskova:* glej uvod v V. pogl.

Strakatý Govekarju, Praga 13. apr. 1932 (češki)

Strakatý namerava priti v Ljubljana, da prevzame odlikovanja [glej opombo k pismu št. IV/13], čeprav ni prijatelj proslavljanja; v Ljubljani bo [h koncu aprila 1932] ostal približno tri dni, pozneje pa bo potoval še v Zagreb, Sušak, Selce in Split. — Prosi Govekarja za bolj točne podatke o njegovem sodelovanju s praškim časopisom »Politik«. — Sporoča zahvalo [Z.] Háskove za Govekarjevo skrb pri uprizoritvi »nekatere Dykove igre« v ljubljanskem Narodnem gledališču; če bo jeseni premiera, pride morda v Ljubljano.

Strakatý Govekarju, Praga 10. jun. 1932 (češki)

Strakatý se je 7. jun. vrnil v Prago po več kot mesečnem bivanju v Jugoslaviji; zahvaljuje se Govekarju za prijateljsko ljubeznivost in gostoljubnost ter se posebej spominja lepega večera v njegovi družini, ki se ga je udeležil njun prijatelj [Ivan] Lah. — Ob novem srečanju z Jugoslavijo je naletel na nekatere pojave, ki so ga vznemirili: predvsem gospodarski in politični položaj in tudi odnos Hrvatov do češke manjšine. »Pa bi bile še druge stvari, ki jih dandanes ne gre zaupati papirju, ki so zbudile v meni grozo, in začudenje, da je kaj takega sploh mogoče... Namesto pobude za novo delo sem si prinesel streznjenje; toda na drugi strani sem se zavedel dejstva, da je še manj mogoče stati križem rok in da je treba še bolj naporno delati.« — Strakatý je pravkar končal korekturo Govekarjeve bibliografije in prosi za podatek o Govekarjevem prevodu knjige E. G. Seeligerja »Ugrabljeni milijoni« [odgovor na začetku pisma št. IV/14].

Govekar Strakatemu, Ljubljana 14. jun. 1932

Po obeh straneh popisan dvojni list (19,5 × 16,7 cm) z zobčanjem.

Dragi prijatelj!

Odgovor: Knjižnica »Jutra«, zv. 17, Ljubljana, 1927.

Hvala Ti lepa za karto in pismo. Zelo obžalujem, da si doživel stvari, ki so neverjetne in o katerih mi je pravil Tvoj prijatelj in rojak, založnik »Umetniške propagande« iz vile Ruda. Strmel sem in se vendar smejal birokratizmu, ki je v svoji neumnosti zakrivil že toliko nepotrebnih afér. Prosim Te, da se zaradi incidentov ne vznemirjaš, ker se prav gotovo pojasni povod zmotam, ki so danes res še nerazumljive. Vrag ve, kdo je vzrok takih konfuzij! A minister g. d^r Kramer bo na temelju poročila iz Rude gotovo razkril bedasto intrigo, ki je užalila ne le Tebe, nego tudi gosp. primatorja d^r Baxo. Naša vlada in vsa inteligentna Jugoslavija Vaju pozna in ljubi kot naša zvesta in delovna prijateljja. Vsa aféra ni brez romantike, ki je končno za novinarja Tvojega velikega ugleda tudi zanimiva. Doživel si nekaj *novega*, neverjetnega. Tudi to ima svojo interesantnost za Tvojo biografijo.

Prosim Te torej: ne jezi se, nego s humorjem čakaj, da dobiš satisfakcijo, ki gotovo ne izostane! Smej se oslom, ki jim v Jugoslaviji še dolgo ne bo konca!

V Zagrebu, Splitu, Selcu in drugod si slišal marsikaj, kar Te je vznemirilo in užalostilo. To je samo dobro: zdaj vidiš, da kjer je mnogo solnca, je tudi mnogo debele sence. Zdaj poznaš naše razmere z dveh ali več strani. Poučen si bolje kakor Tvoji kolegi, in to je na *Tvojo korist*. Ali nobena juha se ne poje tako vroča, kakor se skuha. Verjemi, da vrag ni tako črn kakor ga slikajo. Naše vino vre. Končno pa bo izvrstno. Nič se ne boj, brate moj!

Mi se nikakor ne vznemirjamo.

Da so Te Zadar in drugi razočarali, verjamem; ali ti ljudje so brez moči in brez pomena. Žalostna je le njih nedoslednost! Ali takih značajev je povsod po svetu in tudi pri Vas...

Zdaj z velikim užitkom čitam V. Dykovo najnovejšo knjigo »O narodni stat 1917—1919« in bom o nji napisal referat. Ta knjiga je pravi brevir za politike in politične novinarje. Država in narod sta nad strankami. To je glavno Dykovo načelo. In v borbi mora biti politik ali novinar vedno gentleman! To je Dykovo drugo načelo. Čutim zadovoljstvo, da sem bil v svojih borbah, polemikah in kritikah skoraj vedno Dykovih načel, in zelo mi je žal, ako sem ta načela kdaj prestopil. Vbodoče jih ne prestopim več!

V Dykovih proslavah sem za »Sl. Narod« napisal pregleden članek, ki je izšel 30. 5. 32, št. 120. — Kar se tiče Dykovega »Dona Quijota«, pa Ti moram javiti žalostno dejstvo, da mi Oton Župančič knjige še do danes ni vrnil. Pisal sem mu, ga ustno terjal, pošiljam nanj režiserja Šesta, naj mi vrne knjigo, da jo prevedem. A doslej vse zaman!...

Čital sem tudi Vl. Vančure roman »Margareta Lazarová (II. vydaní, Sfings B. Janda Praha 32). Žal, da mi je Vančurov jezik težko razumljiv in sujet ni zanimiv. Eine Räubergeschichte! Rad bi prevedel kaj družega, lepšega. Priporoči me, prosim, svojemu prijatelju iz Rude! Čas imam in da znam češki in pišem lep stil, sem menda že dokazal. Rad bi delal in — zaslužil...

Prisrčno sem bil srečen, ko sem bil v Tvoji blagi družbi v Ljubljani. Žal, bilo je prekratko! — Moja žena in hči Te prav iskreno pozdravljata. Vselej, kadar prideš v Ljubljano, si nam dobrodošel! — Ponovno se Ti iz vse duše zahvaljujem za vse Tvoje velike usluge in Tvoj trud ter Te od vsega srca pozdravljam! Tvoj

V Lj. 14./6. 32

iskreni F. Govékar

Odgovor: na vprašanje o Govekarjevem prevodu; prim. pismo št. IV/13 b. — *Vila Ruda:* Dokumentacija, ki je na razpolago, ne omogoča bližje razlage omenjenega incidenta; v pismu Govekarju (št. IV/13 a) Strakatý sam omenja svoj namen ustaviti se — nazajgrede iz Jugoslavije — za en dan pri inž. Uhlířu v Rudi. — *Baxa:* JUDr. Karel Baxa (r. 1862, u. 1938), češki pravnik in praški župan; vodilni funkcionar Češkoslovaško-jugoslovanske lige v Pragi, predsednik njenega praškega odbora in prvi namestnik predsednika osrednjega odbora Lige (1921—35). Prim. Petr Zenkl, Dr. Karel Baxa 24. VI. 1862—5. V. 1938. Čs.-jihoslovanská revue 8, 1938, str. 1—5. — *Dykova najnovejša knjiga:* V. Dyk, O národní stát 1917—1919. Praha, Zemědělské knihupectví A. Neubert, 1932; zbirka političnih esejev in člankov, ki jih je Dyk objavil v raznih čeških časopisih in ki predstavljajo njegove nazore kot predstavnika češkega nacionalizma. — *Dykove proslave:* Obletnica njegove smrti (u. 15. maja 1931). — *Dykov »Don Quijot«:* glej opombo k pismu št. IV/9. — *Šest:* glej opombo k pismu št. IV/11. — *Vančure roman »Margareta Lazarová«:* MUDr. Vladislav Vančura (r. 1891, u. 1942), eden od vodilnih čeških pisateljev med obema vojnama. Njegov roman »Markéta Lazarová« (1. izd.: Praha, Sfinx, 1931; 2. izd.: prav

tam, 1932) spada med najboljše in najbolj poetične slike iz češkega srednjega veka; pisana je s tipičnim Vančurovim jezikom, ki je zelo bogat in sočen, za tujca pa težko razumljiv in za prevod prezahteven. Govekar, kakor sam priznava, ni vsega razumel, zato pa tudi Vančurovega dela ni doumel.

Govekar Strakatemu, Ljubljana 27. okt. 1932

Po obeh straneh popisan dvojni list (19,6 × 14,8 cm).

Predragi,

javljam Ti končno, da sem poslovenil Dykovega »Quijota« in »Andreja in zmaja«. Oba rokopisa sta gotova in ju izročim gledališki upravi.

Knjigo d^r Haskove (»Zmoudření dona Quijota«) sem dobil od Ot. Župančiča šele pred 10 dnevi. Pisal sem mu trikrat, nazadnje grobo: to je pomagalo. Strašen zanikarnež, ki izgublja vse knjige! Na moj pritisk so posredovali tudi drugi, med temi prof. d^r Burian. Bal sem se že, da je knjiga »Zmoudření« za vselej izgubljena, in da je ne bom mogel prevesti. S tem bi bila tudi slovenska uprizoritev pokopana. Gospej d^r Haskové vendar nisem mogel sporočiti tega škandala in je prositi, naj vnovič predela vso tragedijo dramaturgično! Bil sem že res divji, to si lahko misliš. No, zdaj je stvar rešena, in upam, da bo v par mesecih slovenska premiera.

Odtiskov svojega izvrstnega kataloga mi blagovoli poslati več; morda 6, če moreš. Lepo prosim in srčna Ti hvala!

Zdaj pa nova prošnja: v Pragi živi in stanuje v Slezski ul. 118/V, XII., naš mladi, izredno nadarjeni glasbenik, komponist, pianist in dirigent Marijan Lipovšek. Sprejet na mojstrsko šolo za kompozicijo Jos. Suka na praškem drž. konservatoriju. A je velik revež: male podpore uživa od naše Glasbene Matice in Dramat. društva v Ljubljani. In starši mu pošiljajo kar si odtrgajo od ust. Ali moreš Ti storiti kaj za ta naš — talent? Je skrajno marljiv, resen in soliden. Morda imate kako akad. menzo, kjer bi Lipovšek dobival hrano deloma zastonj ali po najnižji ceni? Ali poznaš sploh kake subvencijske vire za take genijalne bednike v Pragi?? — Ne zameri, da Te mučim s tako prošnjo! Ali saj ne prosim zase, — Ti pa si naš kulturni konzul. Lipovšku sem pisal, naj se Ti predstavi. Če se bo upal!

Sedajle dospe v Ljubljano gdč. d^r Holečkova. Hitim na kolodvor. Srčne pozdrave! Tvoj

vdani F. Govékar

27./X. 32

Dykov »Quijot« in »Andrej in zmaj«: glej opombe k pismoma št. IV/7 in IV/9. — Haskova: glej uvod v V. pogl. — Burian: glej opombo k pismu št. IV/9. — Slovenska premiera: glej opombo k pismu št. IV/11. — Katalog: J. K. Strakatý, Katalog výstav literárního díla a bibliografie..., Praha 1932. — Jos. Suk: Josef Suk (r. 1874, u. 1935), skladatelj in ustanovitelj slovitega Češkega kvarteta, vodilni predstavnik moderne češke glasbe; profesor kompozicije na mojstrski šoli praškega konservatorija. — Holečkova: PhDr. Jelena Holečková, por. Heidenreichová-Dolanská (r. 1899), češka koncertna pevka, pedagoginja in prevajalka, hči pisatelja Josefa Holečka. S svojimi koncerti je prispevala k popularizaciji slovanskih (zlasti južnoslovanskih) pesmi na Češkem, nastopala pa je tudi v Jugoslaviji.

Strakatý Govekarju, Praga 20. dec. 1932 (češki)

Strakatý je v knjižno izdanem katalogu [glej opombe k pismu št. IV/15] razširil Govekarjevo bibliografijo z rokopisnimi prevodi Dykovih dram; o njih je napisal tudi poročilo v dnevnik »Národní listy« [72, 1932, št. 317, 16. XI.: Nové překlady z Viktora Dyka do slovinštiny.]. — Za M. Lipovška je priskrbel od glasbenega referenta »Národních listov« brezplačne vstopnice za [praške] koncerte, poleg tega pa mu je posredoval sodelovanje pri »Radiojournalu«, kjer plačajo za kratek članek razmeroma dober honorar (100 Kč); Lipovšek je en prispevek že oddal, naročili pa bodo pri njem še druga poročila o jugoslovanski glasbi. Drugače pa Strakatý žal ne more »temu ljubemu mlademu možu« pomagati, ker nima med glasbeniki dovolj znancev, poleg tega pa je težka gospodarska in politična situacija in negotovost, povezana še z znižanjem plač državnim uradnikom in novinarjem.

Govekar Strakatemu, Ljubljana 4. nov. 1934

Govekarjevo besedilo je na dopisnici (9,8 × 15,8 cm), ki jo je poslala Minka Govekarjeva J. K. Strakatemu [glej opombe].

Ljubi prijatelj, za vse tvoje razglednice in druge pozornosti sem Ti zmerom hvaležen. Pošiljamo Ti pozdrave po vseh Tvojih rojakih, ki se ustavljajo v Ljubljani. Upam, da Ti jih sporočajo. Z »Don Quijotom« ni nič; pravijo, da bi kulise preveč veljale; pač pa igrajo po meni prevedeno »Gugalnico« Scheinpflugove! Znak časa!

Prisrčne pozdrave!

Tvoj Fran

Tvoje ... pozornosti: Na isti dopisnici se je Govekarjeva žena Minka zahvalila Strakatemu za čestitko ob njeni šestdesetletnici; bolj zanimiva pa je druga, istočasno odposlana dopisnica, datirana 6. nov. 1934:

»Velecenjeni gospod urednik, hotela sem že zahvalo na Vas oddati, ko slučajno dobim včeraj zjutraj tudi že po Vaši ljubeznivosti mi poslane Narodne Listy. Prisrčna Vam hvala! Kako toplo ste to napisali. [J. K. S. (Strakatý), Šedesáté narozeniny Minky Govekarové. Národní listy 74, 1934, št. 302, str. 2, 2. XI.] Samo preveč je pohvale. A Čehinje sem res imela vedno rada. Do smrti Zdenke Widermannove, feministke iz Brna, sem bila naročena na njeno Ženska Revue, ki se je pozneje izpremenila v tednik »Pravo Ženy«. Čehinje so bile moje učiteljice in voditeljice.

Vaš članek o meni je Slovenski Narod v celoti priobčil.

Ponovno iskrena hvala in lepe pozdrave! Na pomlad pa pridite v Slovenijo!

6. nov. 1934.

Minka Govekarjeva.«

— »Don Quijot«: glej opombo k pismu št. IV/9 in naslednja pisma. — »Gugalnica« Scheinpflugove: Komedijska igra Olge Scheinpflugove (glej opombo k pismu št. IV/12) »Houpačka« (Gugalnica, prev. F. Govekar) je imela premiero v Drami SNG (režija M. Skrbinšek) 30. sept. 1934 in je dočakala 13 predstav; prim. D. Moravec, Vezi, str. 210—212.

Govekar Strakatemu, Ljubljana 17. apr. 1936

Po obeh straneh popisan dvojni list (19,5 × 14,6 cm).

Predragi prijatelj,

izredno prijetno si me presenetil z dvema knjižicama: Jar. Malega »Deklarant JUD^r Jan Strakaty« in zbornik »Pracheňská oslava Narodni himny«. Prečital sem ju takoj s prav posebnim zanimanjem in resnično naslado. V obeh knjižkah je tudi mnogo Tvojega dela in so Tvoje »Poznamky« dragocene kulturnohistorične drobtine, zbrane s čudovito vestnostjo in edinstveno trudoljubnostjo. Zares Te občudujem, kajti prav dobro vem, koliko časa, potov in truda je treba za tolikero pripomb in podatkov. Obe knjižici bosta služili kot izvrsten vir marsikomu za najrazličnejše stvarne in osebne glose in spise.

O Tvojem vrlem, velezaslužnem očetu široke aktivitete in kulturnosti sem že čital svojedobno po čeških dnevnikih, a me je spis Malega iznova močno zanimal in zavzel.

Prav posebno posrečena pa je knjiga o Vaši narodni himni, Tylu, Škroupu in Tvojem dedu Karlu. Klasterskega pesnitev je umetnina, a M. Hyska predavanje krasno. Zelo zanimivo in poučno je predavanje Jar. Malega; iz tega vidim zopet, da so *Slovenci točno posnemali Čehe* in po njihovem vzgledu prirejali natančno prav take »besede«. Celo označbo »*běseda*« so prevzeli! In tudi Webrovega »Freischütza« so nazvali po češkem »*Čarostrelec*«! — Poročilo z vyšehradске proslave me je ganilo: Srba je krasno govoril in Tvoje besede so privrele iz srca ter šle k srcem. Rodovnik Tvoje rodbine je zopet sad velikega truda. Najzanimivejši pa je »*Neotišťeny přispěvek od d^r Jana Str.*«, Tvojega očeta, o Tvojem dedu Karlu. Bil sem presenečen in pretresen: načela Tvojega očeta kot intendanta so bila tudi moja kot intendantova! Postopanje Stögerja proti jubilarju Karlu je bilo strašno bestijalno! Spis se čita kakor noveleta z dramatski odsekanim zaključkom resnične tragike. In zopet so Tvoje pripombe silno zanimive.

Zato vnovič: prisrčna hvala za obe knjižici, ki ju spravim v svojo knjižnico s ponosom, da sem Tvoj vdani in iskreni prijatelj.

Hvala Ti tudi za razglednico, ki ste mi jo poslali Ruša, Velimirovič in Ti iz Prage. Ruša Zidarjeva, večno nemirna duša, bo zdaj, upam, vsaj našla svoje duševno ravnotežje. A kdo in kaj je njen nenadni mož, še zmerom ne vem. Bog ji daj srečo in kup otrok!

Ubogi d^r Lah je zdaj menda iz nevarnosti zopet doma. Njegovo srce pa še ni zdravo in se mu bajè ob njem nabira voda: Herzbeutelwassersucht... Borko mi je pravil, da je bolezen dedična... Siromak! Oženil se je prekasno, in očetovska radost mu je prišla prepozno. V zakonu je skoro ves čas bolan, da se je njegova nekdanja poletna vedrost umaknila zagrenjenosti. Vroče želim, da še okreva. Zlat človek je, da malo enakih.

Borko pride v Prago, ker je dobil štipendijo. To je prav izredno marljiv in plodovit delavec; resnično je brez para. Imponira mi!

Iskreno Te pozdravljamo in se nadajamo, da si zdrav in čil!

Ves Tvoj zvesti prijatelj

Fran Govékar

V Lj. 17./4. 36

Knjižici: Jaromír Malý, Deklarant JUDr. Jan Strakatý. K 100. výročí jeho narozenin. Praha, Božeň, 1935 (knjiga o očetu J. K. Strakatega); Prácheňská oslava Národní hymny. Praha, Božeň, 1935 (spis je deloma posvečen prvemu pevcu češke himne »Kde domov můj?« Karlu Strakatemu, dedu J. K. Strakatega). — *Tvoj... oče:* JUDr. Jan Strakatý (r. 1835, u. 1891), češki pravnik, politik in publicist, sopodpisnik deklaracije čeških poslancev proti avstro-ogrskega dualizmu; umetniški ravnatelj Začasnega gledališča v Pragi (1870—72), od 1868 član Društva češkega deželnega gledališča. — *Tyl:* Josef Kajetán Tyl (r. 1808, u. 1856), češki preporoditelj, pisatelj, dramatik (vrsto njegovih del so spoznali tudi slovenski gledalci), igralec in gledališki organizator; avtor besedila pesmi »Kde domov můj?« (1834). — *Škroup:* František Škroup (r. 1801. u. 1862), češki skladatelj in dirigent, avtor glasbe k Tylovi komediji »Fidlovačka«, v katero je bila vključena pesem »Kde domov můj?« — *Tvoj ded Karel:* Karel Strakatý (r. 1804, u. 1868), češki operni pevec, slavni basist, ki je 21. dec. 1834 prvič zapel pesem »Kde domov můj?« — *Klaštarskega pesnitev:* Antonín Klášterský, Kde domov můj? (Prácheňská oslava, str. 9—12). — *Hyska predavanje:* Miroslav Hýsek, Naše národní hymna Kde domov můj? (ibidem, str. 14—19). — *Predavanje Jar. Maléga:* Jaromír Malý, O českých besedách předbřeznových (ibidem, str. 21—30). — *Poročilo z vyšehradské proslavy... Srba... Tvoje besede:* Ant. Srba — Jan K. Strakatý, Vzpomínka na vyšehradském hřbitově (ibidem, str. 31—39); Govekar omenja pietetno slovesnost ob stoletnici pesmi »Kde domov můj?«, ki je bila prirejena ob grobu Karla Strakatega na vyšehradskem pokopališču. — *Rodovnik:* Jan K. Strakatý, O rodu prvního pěvce naší hymny (ibidem, str. 43—47). — *»Neotišťeny příspěvek od dr. Jana Str.«:* Neotišťený příspěvek pro Nerudovy »Divadelní táčky« od JUDra Jana Strakatého (ibidem, str. 48—63). Govekar komentira vsebino tega članka iz leta 1881, ki je bil doslej neobjavljen: basist Karel Strakatý je 30. jan. 1853 proslavljal na odru petindvajsetletnico svoje umetniške dejavnosti in je požel veliko priznanje gledalcev; obenem pa ga je ravnatelj Stanovskega gledališča v Pragi Jan August Stöger odpustil iz službe. — *Načela Tvojega očeta:* V omenjenem delu (Deklarant JUDr. Jan Strakatý, str. 11—12) J. Malý piše o Janu Strakatem: »Sprejel je [gledališče] v neblagih finančnih razmerah, ki jih je kmalu znatno izboljšal. Zatekal se bolj pogosto k opereti, ki je takrat z Offenbachom obvladala evropske odre. Obenem pa je dr. Strakatý skrbel za to, da bi češki pisatelji in skladatelji pisali izvirna dela za naš prvi oder, prvi pri nas je vpeljal avtorske tantijeme in skrbel za materialni položaj igrancev in pevcov. Pa še po letih so se mnogi od njih dr. Strakatega hvaležno spominjali...«; Jan Strakatý je tudi prevajal dramska besedila, priporočal je ustanovitev penzijskega sklada za češke igrance, njihovo disciplinarno samopraviljanje, prireditev cikla dram s tematiko češke zgodovine in cenene predstave za ljudstvo. Te predloge označuje Govekar za svoja načela. — *Borko pride v Prago:* Maja in junija 1936 je bil B. Borko gost društva »Kolo moravských spisovatelů«, obiskal je Moravsko in se je udeležil proslave K. H. Máche v Litoměřicah; spremil ga je J. K. Strakatý. Prim. jhch. [Julius Heidenreich-Dolanský], Božidar Borko v Československu. Čs.-jihoslovenská revue 6, 1936, str. 61.

17 a

Strakatý Govekarju, Praga 21. apr. 1936 (češki)

Strakatý je vesel Govekarjevega priznanja in ocene obeh knjig, ki jima sicer ni bil urednik, je pa vendarle določil njun značaj; o njima so češki časopisi molčali, celo »Národní listy«, čeprav je bil Jan Strakatý soustanovitelj mladočeške stranke [njeno glasilo so bili prav NL], on sam pa 15 let njihov urednik. — O usodi [Ivana] Laha je slišal od prijatelja [Engelberta] Gangla, ki se ta čas zdravi v toplicah Poděbrady. — V Jugoslavijo ga letos ne bo, tem bolj vesel pa je vsakega obiska iz Slovenije, še posebej dr. Juga, člana Slovenskega vokalnega kvinteta, ki ostane v Pragi kot pravni referent banke Slavije do julija [1936], in »dragega prijatelja« [Božidarja] Borka. — Za Govekarja in dr. Tineta Debeljaka pošilja dva izvoda svojega prevoda »Belega mecesna« [Juš Kozak, Bílý modřín. Létající anděl. Přel. Jan Karel Strakatý. Praha, L. Mazáč, 1936].

Strakatý Govekarju, [Praga] 25. maja 1938 (češki)

Strakatý se zahvaljuje Govekarju za to, da se je v govoru [o njegovi vsebini je zvedel iz časopisov] nad grobom [Ivana] Laha [u. 18. maja 1938 v Ljubljani] poslovil s pokojnikom tudi v njegovem imenu: »Kako dobro se razumeva!«

Govekar Strakatemu, [Ljubljana] 19. sept. 1938

Po obeh straneh popisan dvojni list (21,1 × 16,2 cm). Naslov na aversu 'ovojnice: Gospod / J. K. Strakatý, / redaktor / Vinohrady 429; prva sprememba s svinčnikom [na pošti v Pragi]: Lázně Poděbrady; druga sprememba [na pošti v Poděbradích]: Pha [= Praha] XII / Uruguayská 8. Naslov na reversu ovojnice: Govekar Fr. / Staničeva 1. Žig 1 [poškodovan pri odlepljenju znamke, ostalo je samo:] »ΛΥΒΛΑΗΑ 22—23«; žig 2: »PODĚBRADY 23. IX. 38 — 16«; žig 3: »Censurováno«; žig 4: »PRAHA 31 — 22. IX. 38 — 8«; žigi 1—3 so na aversu ovojnice, žig 4 pa na njenem reversu.

Predragi prijatelj, že dolgo se pripravljam, da Ti pišem, a odlagam, ker upam, da se položaj izpremeni na bolje; toda strašno je, da so poročila naših listov vsak dan slabša in da se zopet bojimo najhujšega za Tvoj narod in za Tvojo državo. Ljubi pobratim, ne morem Ti izraziti čustev, ki me polnijo zadnje mesece; ne morem Ti izraziti misli, ki se mi vsiljujejo zlasti poslednje tedne. Človek mora obupati nad pametjo in poštenostjo, nad pravico in resnico. Navdaja me samó nepopisen gnus in samó sprašujem se, je li vse to, kar doživljam, resnično dejstvo, ali pa le ostuden sen. Kam je dospelo človeštvo v XX. veku! Ali je možna na eni strani taka bestijalnost, nesramnost in prepotenca, — a na drugi tolika strahopetnost, tolik cinizem, s katerim se maskirajo degeneracija, neodkritost in kramarski egoizem! Človeštvo je grozno propadlo in razvoj Evrope navzdol vodi naravnost v barbarstvo.

Kakšna je govorica Hitlerja in Musolinija! Ali so včasih tako govorili državniki? Govora prezidenta Beneša in dr^r Hodže sta pokazala vsemu svetu, kje je resnična kultura.

Z Angleži pa je bil in bo vedno križ. Angleški diplomat Lokhart piše, da prihaja Anglija vedno in povsod prepozno ter da mora zmerom popravljati svoje kozle. Kako naj bo germanski Anglež pravičen slovanskemu narodu, ki ga ne pozna in ne razume? Kaj je mogel sirota Runciman koristiti, ko ne zna nobenega jezika razen angleščine? Njegove nedelje pri nemški (češki) aristokraciji so mu donasale le krive informacije, izvirajoče iz maščevalnosti zaradi agrarne reforme. Tak naivnež in nevednež naj bi bil svetovalec!

Najbolj žalostno je, kar počno Slovaki in Poljaki. Ali povej mi resnico, dragi prijatelj, ali je res, da ste slovaške in poljske svinarije krivi Čehi? Ali je res, da ste Poljakom vzeli Tešinsko, ko so se Poljaki otepali ruskih boljševikov? Ali je res, da je na Slovaškem vse nezadovoljno, ker je uradništvo, šolstvo i. dr. češko? Te dni je bila pri meni neka dama iz Slovaške, ki je silno tožila zaradi oblastnosti in neuvidevnosti Čehov, ki hočejo siloma vse počehiti... Ali je to resnica? Meni je težko pri duši, ko slišim in čitam take očitke proti Čehom. Zato želim vedeti čisto istino.

Kako pojde kriza dalje, ve sam bog! Mi Slovenci se tresemo za Češkoslovaško, ker vse kaže, da Vas puščajo Angleži in Francozi na cedilu, a Rusi sami tudi ne bodo pomagali. Mir v Evropi bo morala zaradi egoizma velesil plačati Češkoslovaška. Za Vami pa pridejo seveda polagoma še druge male države ...

Naša zunanja politika je bila pač že davno poučena o tem, kaj namerava Hitler. Zato se je odmaknila od — Vas! Zdaj razumemo marsikaj, kar Vas boli, a nas jezi, toda izpremeniti ne moremo. Po so naše ženske organizacije protestirale proti propagandi hitlerizma na Sp. Štajerskem in opozorile kina in liste, naj ne delajo reklame hitlerizmu, so bile kaznovane z globo!!! Taka je danes naša nacionalnost ... Pa se ne bo izplačala, temveč maščevala.

Vedi, da smo z dušo in srcem z Vami, da hrepenimo po spasu in Te bratski pozdravljamo

Tvoji Govekarji

19./9. 38

Položaj: Govekar piše v času, ko je kulminirala notranja in predvsem zunanje-politična kriza Češkoslovaške pod Hitlerjevim pritiskom in neposredno pred Münchensko pogodbo (29. sept. 1938). — *Beneš:* JUDr. et PhDr. Edvard Beneš (r. 1884, u. 1948), češki politik, minister za zunanje zadeve (1918—35) in predsednik ČSR (1935—38, 1945—48), ki je 30. sept. 1938 pod pritiskom angleške in »zavezniške« fran-coske vlade sprejel Münchensko pogodbo, diktat o odstopu čeških obmejnih pokrajin Nemčiji in pet dni pozneje (5. okt.) abdiciral; od leta 1940 je stal na čelu češkoslovaške emigracijske vlade v Londonu, ki so jo priznale vse velike sile antihitlerianske koa-licije. — *Hodža:* Dr. Milan Hodža (r. 1878, u. 1944), slovaški politik in predsednik vlade ČSR (1935—38), ki je morala odstopiti zaradi vsenarodnega odpora proti münchenski kapitulaciji. — *Govora:* Govekar omenja radijska govora predsednika ČSR dr. E. Be-neša (10. sept. 1938) in predsednika vlade dr. M. Hodže (18. sept. 1938) k ljudstvu Češkoslovaške, ki ju je poznal najbrž po časopisnih vesteh. — *Lokhart:* Robert Ham-ilton Bruce Lockhart (r. 1889), britanski diplomat v Moskvi in Pragi (od 1919), ki je pisal o razvoju srednje in vzhodne Evrope (zlasti o ČSR) po prvi svetovni vojni; Govekar je verjetno bral njegovo knjigo: *Als Diplomat, Bankmann und Journalist im Nachkriegstempo. Uebersetzt aus dem Englischen. Stuttgart s. d. [1935].* — *Runciman:* Walter lord Runciman (r. 1870, u. 1949), britanski politik, vodja angleške misije avgusta in septembra 1938, ki naj bi posredovala med češkoslovaško vlado in sudeto-nemškimi separatisti v ČSR. — *Slovaki in Poljaki:* Govekar omenja njihove separa-tistične tendence, ki so na prelomu 1938/39 vodile da razpada Češkoslovaške repu-blike. — *Poljakom vzeli Tešinsko:* Namig na poljsko-češkoslovaške boje januarja 1919 za obmejno pokrajino okrog mesta Český Těšín, kjer živi močna poljska manjšina. — *Na Slovaškem:* Govekar parafrazira zelo enostranske in pretirane informacije, ki jih je širila protičeška klerikalna Hlinkova ljudska stranka na Slovaškem, v katerih pa so odmevale tudi posledice državne ideologije »čehoslovakizma«, ki ni priznavala popolne samostojnosti slovaškega naroda. — *Angleži in Francozi:* Namig na naveza-nost Češkoslovaške na Francijo (posredno tudi na Anglijo) in ZSSR po zavezniški pogodbi iz leta 1935.

18 a

Strakatý Govekarju, Praga 22. okt. 1938 (češki)

Strakatý opisuje duševno trpljenje, ki mu ga je prinesla kapitulacija Češkoslovaške pred Hitlerjem [30. sept. 1938] in z njo povezani dogodki. V tem obupu ga hrabri edino zavest, da so Čehom ostali zvesti jugoslovanski prijatelji, neglede na politične razmere v Jugoslaviji. Razvoj mednarodnih odnosov je v veliki meri posledica dejstva, da se je »slovanska ideja znašla popolnoma v ozadju«; o tem se je pre-pričal avgusta [1938], ko je potoval po Sovjetski zvezi in Poljski. [Ne da bi se zavedal

zelo kompliciranega ozadja Strakatý poenostavljeno trdi, da] Čehi sploh niso zakrivili slabih odnosov Poljakov in Slovakov do ČSR. Vsi češki profesorji in uradniki na Slovaškem so se naučili slovaški, med njimi napr. dr. [Vojtěch] Měrka [r. 1888, pedagog in poznavalec slovenske in hrvatske književnosti ter prevajalec iz teh jezikov], ki je celo svoje izvirne spise in prevode objavljaj v slovaščini; deloval je kot ravnatelj trgovske akademije v Nitri, zdaj pa je bil upokojen. Strakatý se je pred kapitulacijo bolj bal miru kot vojne, ker mir Čehe lahko pripravi ob vse — in to se je tudi zgodilo.

Govekar Strakatemu, Ljubljana 10. dec. 1938

Trije po obeh straneh popisani listi (27,2 × 21,6 cm).

Predragi prijatelj, dolgo Ti ne odgovarjam na Tvoje pismo, in ogromno strašnega se je med tem zgodilo v Tvoji domovini. Z grozo in neizmerno tugo sem ves čas zasledoval po Vaših, švicarskih in naših listih razvoj češko-slovaške in rusinske tragedije v neštevilnih aktih, tragedije, vredne Evripida ali Shakespearea. Kakor so bili nasilni in brezobzirni Vaši nacionalni sovražniki, pa so mi vendar zbujali še hujši — gnus Poljaki. Toda grdo so se vedli tudi Slovaki in Rusini. Silno sem razočaran, kajti zmerom sem verjel, da je enodušnost v Vaši državi vendarle večja kakor v naši. Nikoli bi ne mogel misliti, da so v Vaši državi izdajalci, kupljeni Efijalti, da morejo ti izvržki postati celo ministri. In da je mogoče, da se vračajo Tuke in Gajde kot triumfatorji!

Strašno, neznosno je kako pišejo neki praški listi o Benešu in bivših Vaših voditeljih. Da rušijo spomenike in celo Masarykovo busto vlačijo po tleh, je boleštna sramota, ki mi ne gre v glavo. V »Narodnih Listih« sem čital reči, ki sem se jih sramoval kot Slovan. Žalostno je, da so celo v Pragi premnogi zblazneli in ponižujejo Čehe pred vsem svetom. Kakor je bila Vaša borba in enodušnost v septembru t. l. prekrasna, divna junaška epopeja, ki je očarjala vse narode na zemlji, tako so pojavi zadnje dobe med Čehi, Slovaki in Malorusi žalostni in sramotni. Ne zameri, da Ti pišem tako odkrito, toda moja ljubezen do Tvoje domovine je kruto užaljena. Moje veliko spoštovanje do Masaryka, Beneša, Krofte, Hodže i. dr. je neomajno in nikoli ne prelomim našega načela »Zvestobo za zvestobo«!

Pri Vas pa premnogi nesramno blatijo tiste, ki ste jih vsi pred par meseci enodušno slavili, ljubili in vsemu svetu kazali kot vzornike duha, poštenosti in junake večno nepozabnih zaslug za č. sl. narod in č. sl. državo. Zdaj sta naenkrat vse nesreče kriva Masaryk in Beneš, kakor bi bila absolutistična — avtokrata brez ministrstev, brez parlamenta, senata, poslanikov, konzulov, atašeev i. t. d. Ako so se zgodile zmote in napake v Vaši zunanji in notranji politiki, so zanje odgovorni vsi, tudi *opozicija* in tudi Vaše *časopisje* ter sploh *vsa Vaša javnost*. Nečuveno krivično je, zdaj psovati in smešiti Beneša in njegove tovariše, kakor da so odgovorni edinole oni. Kako je mogoče, da Vaši poslaniki in vojaški atašeeji niso vedeli, kako bedni so v oborožitvi Angleži in Francozi ter Rusi, a kako močni in nepremagljivi so Nemci?! Po mojem prepričanju so v največji meri krivi Vaše nesreče zastopniki č. sl. države v Londonu, Parizu, Moskvi in Berlinu. Ako bi bili ti pravilno informirali Beneša, Krofto in č. sl.

Naša razstava v Beogradu

Музеј позоришне уметности СР Србије и Словенски гледалишки
музеј из Љубљане, позивају Вас на отварање изложбе

Етјане Север

позоришни и филмски глумцац и редитељ

Уводна реч Душан Моравец, директор СГМ

У среду 12. Фебруара 1975. у 18 часова - „Круг 101“
Француска 3

vlado, pa tudi Vaš parlament in časopisje v Pragi, bi Vaša država ne vztrajala na dosledni liniji svoje zunanje politike, ki je prinesla katastrofo. Ne verjamem, da bi bil Beneš avtokratsko metal poročila Jana Masaryka, Osuskega in Chvalkovskega v koš in o njih prav nikomur ničesar ne povedal. Ali so bili vsi pametni in izkušeni č. sl. državniki slepi in gluhi? Ne, tega ne more verjeti noben resen človek na svetu. Zato ponavljam: *odgovorni so vsi* in krivično je, da zdaj obsojajo le Beneša in njegove tovariše.

Oprosti, da Te mučim s takimi svojimi razmišljanji, ki prihajajo ne le iz moje glave, temveč tudi iz mojega srca. Prepričan sem, da Beneš, Krofta, Hodža i. dr. ne bodo molčali in da bodo povedali vso resnico. Zdaj Vam gradé nemški koridor s cesto skozi državo in kanal za petrolej iz Romunije za Nemčijo!!! Krasno... Kaj pa pride še? — — —

Prav lahko si predstavljam, koliko si duševno pretrpel minule mesece. Bilo je za Te še huje in bolestneje kakor leta med svetovno vojno. Takrat ste imeli trdno nado, da bo bolje, zdaj pa ste se bali, da bo še slabše, da izgubite še več in se razpadate na tri kose. Vedenje, divjanje in nasilstvo Poljakov je bilo historična sramota, ki ostane črn list v zgodovini slovanstva. Nesramnosti in brutalnosti Madjarov so ostale v stilu tega azijskega naroda. S Podkarpatsko Rusijo ne boste imeli nikoli miru. Saj se že dela za ujedinjenje vseh Rusinov in morda še doživiva Veliko Ukrajino. Potem izgube Podk. Rusijo docela in Bog sam ve še kakšen obrobek.

Hvaležen Ti bom, ako mi pišeš, kako Ti sodiš o Vašem položaju, o novi vladi i. dr. Saj vem, da imate časopisno cenzuro in zato iz Vaših listov ne zvem intimne istine. Če je torej možno, mi sporoči kaj več takega, česar se v listih ne najde, a kar je potrebno, da vem. Lahko mi zaupaš, saj veš, da sem zvest Tebi in Tvoji domovini, ki jo ljubim kakor svojo. Saj zmerom čutim po svojih žilah kri svojega deda, moravskega Čeha...

Zdaj pa prihajam kar z dvema prošnjama. Ne vem in ne smem pričakovati, da mi ju izpolniš. Toda naprošen sem, da se zatečem k Tebi, ki si bil zmerom idealno uslužen prijatelj. Morda najdeš celo v teh težkih časih pot, da pomagaš dvema Slovenkama.

Na moj predlog je Dramatično društvo, ki sem mu že dvajset let tajnik in referent o prošnjah mladih kandidatov za dramo, opero, balet in sploh za gledališče, dovolilo posojilo po Din 1000 na mesec gdč. Kristini Vrhovec, da se uči igralske stroke v Pragi. Gdč. Vrhovec je absolvirana filozofka naše univerze in bo spomladi promovirala. A hoče postati igralka. V Pragi je že od oktobra in hoče ostati še do marca 1939. Prebiva v Pragi X., Žitna ul. 8, poleg YWCA. — Seveda živi s 1000 Din težko in slabo, a morda bi ji Ti obstanek kakorkoli olajšal. Je hči bednih staršev, brez druge podpore. Morda poznaš kakšno pot, da bi ji izprosil cenejšo prehrano ali brezplačne vstopnice k predstavam. Sploh Te prosim, da jo povabiš k sebi, kadar imaš čas za razgovor in se pomeniš z njo, kako bi ji Ti s svojim velikim vplivom in premnogimi poznanstvi kakorkoli mogel koristiti.

Toplo Ti priporočam to pridno, nadarjeno, jekleno vztrajno, a zaradi bede tudi živčno šibko naše dekle, ki so mi jo vsi, zlasti pa naša prva dramatska igralka Šaričeva, zelo priporočili. Spomnil sem se tudi na Te in zato Te prosim zanj.

Druga Slovenka pa je naša umetnica igralka, gospa Mihaela Šaričeva, ki Te prosi, da bi posredoval zanjo pri kateremkoli uglednem praškem gledališču za gostovanje. Šaričeva je izredno fina, psihološka lirična igralka, neskončno nežna v izrazih, zelo rutinirana in ima velik modern repertoar; a tudi v klasi-ki je močna. Zelo rada bi nastopila v Pragi, kjer že dolgo ni bilo slovenske dramske umetnice. Ni več mlada, a na odru izgleda krasno, kakor živa poezija. Morda bi Ti govoril z upravnikom gledališča na Vinohradih, ali pa z g. režiserjem Gabrijelom Hartom, ali je želja ge. Šaričeve izvedljiva. Glede repertoarja in vsega drugega bi se pismeno dogovorili ž njo. Njen naslov je: Mih. Š., član Narod. gledališča, Ljubljana, Napoleonov trg 7/II ali pa kar Drama. Vsekakor prosim za odgovor, ker me je prosila.

Zelo bi me zanimalo zvedeti, kako živi Bohuslav in kako je njegov naslov. Že dolgo mu nisem pisal, pa bi ga rad zopet enkrat pozdravil.

Naša j. čl. liga je jako marljiva* in ima po vsej Sloveniji mnogo učnih tečajev češ. jezika; novih lig je zopet priraslo okoli 6. — Bojimo se, da se naš dobri, agilni in velesimpatični konzul, ing. Stan. Mišovský ne vrne več v Ljubljani [!]. Molto je predaval po Sloveniji in pridobil naši ideji premnogo prijateljev med vsem našim narodom po Kranjskem, Štajerskem ter v Prekmurju. Rečem Ti: Mišovský je izvrsten konzul in vsi ga imamo radi.

Sprejmi od vse naše obitelji najboljše želje za božične praznike in za novo leto ter Te prav pristrčno pozdravljamo.

Tvoj zvesti in iskreni prijatelj

F. Govékar

V Lj. 10./XII. 38

Ali že veš, da se je d^r E. Staretova hči že po par mesecih ločila od moža, češkega konzular. uradnika? Baj je bil — čudak, brez smisla za zakonske dolžnosti.

* Zasnovali in organizirali smo veliko akcijo za zbiranje podpor Vaših beguncev po vsi Sloveniji in našo inicijativo je sprejela naša centrala v Beogradu za Srbijo in Hrvatsko.

Tuka: JUDr. Vojtech (Béla) Tuka (r. 1880, u. 1946), slovaški promadžarski politik, predstavnik klerikalnega fašizma. Zaradi separatizma in veleizdaje je bil 1929 obsojen na 15 let zapora, po osamosvojitvi Slovaške je postal predsednik njene vlade, 1946 pa je bil zaradi kolaboracije obsojen na smrt. — *Gajda:* Rudolf (Radola) Gajda (r. 1892, u. 1948), češkoslovaški general, predstavnik protisovjetske intervencije (1917—20), načelnik generalnega štaba, vodja Narodne fašistične stranke (Národní obec fašistická); od 1939 kolaboriral z Nemci. — *Beneš:* glej opombo k pismu št. IV/18. — *Masaryk:* dr. Tomáš Garrigue Masaryk (r. 1850, u. 1937), univ. prof., filozof, publicist in državnik, predsednik ČSR (1918—35). — *Krofta:* PhDr. Kamil Krofta (r. 1876, u. 1945), univ. prof., zgodovinar in politik, minister za zunanje zadeve ČSR (1936—38). — *Hodža:* glej opombo k pismu št. IV/18. — *Jan Masaryk:* (r. 1886, u. 1948), češkoslovaški diplomat, sin T. G. Masaryka; poslanik v Washingtonu (1919—22) in Londonu (1925—38). — *Osusky:* Štefan Osusky (r. 1889, u. 1973), češkoslovaški diplomat, poslanik v Londonu in Parizu. — *Chvalkovsky:* JUDr. František Chvalkovský (r. 1885), češkoslovaški diplomat, poslanik v Berlinu in Rimu, od 1938 minister za zunanje zadeve. — *Leta med svetovno vojno:* Takrat je bil Strakatý zaradi protiaustrijske dejavnosti zaprt; prim. uvod v IV. pogl. — *Nasilstvo Poljakov:* Obmejna pokrajina okrog Ceskega Tešina je bila priključena Poljski, ko je češkoslovaška vlada sprejela poljski ultimatum (30. sept. 1938). — *Brutalnosti Madjarov:* Po Dunajski arbitražni pogodbi

(2. nov. 1938) so Madžari zasedli južno Slovaško s številno madžarsko manjšino. — *Podkarpatska Rusija*: Ena od štirih dežel ČSR, ki je po Münchenski kapitulaciji dobila avtonomijo, 14. marca 1939 pa jo je zasedla madžarska armada; po drugi svetovni vojni je bila priključena Sovjetski zvezi. — *Gabrijel Hart*: s pravilnim imenom Gabriel Benhart (r. 1894, u. 1961), češki igralec, režiser in prevajalec (med dr. dram. B. Krefta, B. Nušića, G. R. Senečića in M. Feldmana). — *Bohuslav*: glej opombo k pismu št. IV/10. — *Miňovsky*: Inž. Stanislav Miňovský (r. 1887), češkoslovaški konzul v Ljubljani (1935–39), v času okupacije ČSR je bil v emigraciji, 1945–48 zopet v diplomatskih službah.

19 a

Strakatý Govekarju, Praga 22. jan. 1939 (češki)

Strakatý je govoril o možnosti gostovanja [Mihaele] Šarićeve v Mestnem gledališču na Kraljevskih Vinohradih z režiserjem [Gabrielom] Hartom [glej opombo k pismu št. IV/19] in z Zvonimirom Rogozom glede njenega nastopa v Narodnem gledališču; doslej ni dobil pozitivnega odgovora, toda upa, da bo Rogoz le nekaj storil. — Na [Kristino] Vrhovec je opozoril gospo Linhartovo [tu se je Strakatý zmotil: v resnici je opozoril v Pragi živečo gospo Lorenčevo], soprogo tovarnarja, in upa, da ji bo ona tudi materialno pomagala. Sam se je z Vrhovčevo srečal in zanjo priskrbel brezplačne vstopnice v Narodno in Vinogradsko gledališče. — [V politični sodbi o dogodkih na Češkoslovaškem se Strakatý večinoma strinja z Govekarjem, toda njegovi nazori, zlasti o T. G. Masaryku in Edvardu Benešu, so pod vplivom bivše narodno demokratične stranke.] Žal ne more Govekarja podrobneje informirati, ker je v novih okoliščinah izgubil koneksije in zaradi cenzure češkega tiska izve še največ iz ljubljanskega »Jutra«. — Strakatý obsoja razmah nemških gledališčnikov v Pragi itd. — [Zadnja stavka njegovega pisma in medsebojne korespondence z Govekarjem sploh, se glasita:] »Popolnoma razumljivo je, da so v teh okoliščinah naši slovanski ideali odrinjeni. Ampak delati moramo vsaj na tihem.«

Lettres de Fran Govekar aux Tchèques

La troisième suite de l'édition commentée des Lettres aux Tchèques de Fran Govekar (voir Documents SGM n° 23–24, pp. 20–44 et n° 25, pp. 27–47) comprend ainsi que la deuxième suite, les lettres au dernier des correspondants de M. Govekar, à Strakatý. Ce sont les 9 lettres (il y en a 19 en tout) qui se suivaient dans la période entre février 1932 et décembre 1938. On y trouve à côté de nouvelles de moindre importance beaucoup de notices littéraires et d'observations personnelles comme par exemple sur les personnages importants de la culture tchèque, sur les littéraires et les acteurs slovènes comme Župančič, Lah, Šest et Šarič, sur la traduction des pièces de théâtre tchèques par Govekar (de Dyk et de Scheinpflug), sur Govekar comme journaliste et rédacteur, sur les rapports culturels et politiques tchéco-yougoslaves et même sur les menaces nacistes à la Tchécoslovaquie.

